

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-157.2024.12>

УДК 378.011.3-051:78]:004.9:37.015.3

Слабко В. М.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті актуалізується проблема формування творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах цифровізації освітнього простору. Наголошується на тому, що сучасна парадигма вищої педагогічної освіти, орієнтована на компетентнісний підхід, вимагає підготовки фахівця нового типу — здатного до неперервного професійного зростання та ефективної взаємодії зі здобувачами освіти «цифрового покоління» (покоління Z та Alpha). Зазначено, що роль сучасного вчителя музичного мистецтва трансформується – коли він постає не лише транслятором готових знань, а й фасилітатором, модератором та тьютором творчого процесу.

Схарактеризовано практичний потенціал інноваційних технологій як дієвого засобу стимулювання творчої самореалізації майбутніх викладачів музичного мистецтва; проаналізовано теоретико-методологічне підґрунтя феномену творчої самореалізації, що спирається на праці представників гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс) та провідних вітчизняних науковців у галузі педагогічної майстерності і музичної педагогіки.

Особливу увагу приділено музично-комп'ютерним технологіям (МКТ) як фундаментальному ядру сучасного інноваційного інструментарію; детально розкрито дидактичний потенціал трьох ключових векторів МКТ: цифрових звукових робочих станцій (DAW), технологій віртуального синтезу і семплювання (VST) та академічних нотних редакторів.

Доведено, що системна взаємодія з цим інструментарієм дозволяє здобувачам освіти одночасно виступати в полімодалних ролях: виконавця, композитора, аранжувальника та саунд-продюсера. Зазначено, що музично-комп'ютерні технології нівелюють технічні перешкоди на шляху матеріалізації художнього задуму, створюючи стійку «ситуацію успіху» та підвищуючи мотивацію до креативного пошуку.

Зроблено висновок, що інноваційні технології є потужним психолого-педагогічним механізмом розкриття креативного потенціалу особистості. Окреслено перспективи подальших наукових розвідок, які полягають у дослідженні організаційно-педагогічних умов та розробці програм підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої мистецької освіти для успішного впровадження інновацій.

Ключові слова: інноваційні технології, творча самореалізація, майбутній учитель музичного мистецтва, музично-комп'ютерні технології, цифровізація освіти.

Сучасна парадигма вищої педагогічної освіти в Україні, що формується в умовах інтеграції до європейського освітнього простору, спрямована на фундаментальну переорієнтацію цілей професійної підготовки. Пріоритетним стає формування фахівця нового типу — конкурентоспроможного, адаптивного, здатного до безперервного професійного розвитку (та застосування креативних стратегій у розв'язанні комплексних педагогічних завдань). В основі цієї парадигми лежить компетентнісний підхід, який вимагає від випускника закладу вищої освіти не

лише оволодіння сумою фахових знань, а й здатності до їх гнучкої трансформації у практичній діяльності.

Особливої актуальності зазначені процеси набувають у сфері мистецької освіти. Специфіка музично-педагогічної діяльності полягає в її глибоко суб'єктивній, емоційно-ціннісній природі. Відповідно, вчитель музичного мистецтва в сучасних реаліях перестає бути виключно ретранслятором культурної спадщини та носієм готових знань. Натомість його роль трансформується: він стає фасилітатором, модератором та тьютором творчого процесу, здатним організувати продуктивну суб'єкт-суб'єктну взаємодію в освітньому середовищі. Виконання цих функцій вимагає від педагога вільного володіння не лише класичним музичним інструментарієм, а й новітніми засобами художньої виразності.

Варто зазначити, що традиційні (репродуктивні та суто академічні) методи навчання, зберігаючи своє фундаментальне значення для формування базових музичних компетентностей, на сучасному етапі виявляють певну обмеженість. Вони вже не здатні повною мірою задовольнити освітні та естетичні запити представників «цифрового покоління» (покоління Z та Alpha). Здобувачі освіти сьогодні характеризуються кліповим мисленням, високою швидкістю обробки візуальної та аудіальної інформації, а також потребою в інтерактивності та миттєвому зворотному зв'язку. Це зумовлює кризу традиційного монологічного викладання музичного мистецтва.

З огляду на зазначене, виникає об'єктивна необхідність у системному впровадженні інноваційних, зокрема музично-комп'ютерних та мультимедійних, технологій у процес фахової підготовки майбутніх вчителів музики. Цифровізація музичної освіти постає не просто прагматичною вимогою інформаційного суспільства, а потужним каталізатором розкриття внутрішнього потенціалу особистості студента. Інноваційні технології розширюють межі акустичного простору, надають мультимодальні інструменти для композиції, аранжування та звукорежисури, перетворюючись на визначальний фактор та дієвий засіб творчої самореалізації майбутнього педагога-музиканта.

Проблема творчого розвитку, професійного становлення та самореалізації особистості педагога становить фундаментальний напрям сучасного наукового дискурсу. Теоретико-методологічне підґрунтя цих процесів ґрунтовно висвітлено у працях провідних науковців (В. Бондар, Н. Гузій, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Олексюк, В. Орлов та ін. [2; 7; 9]), які розглядають креативність як невід'ємну, системоутворювальну складову педагогічної майстерності. Зі свого боку, дидактичний потенціал інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а також специфіка їх адаптації та інтеграції в систему мистецької освіти стали предметом ґрунтовних досліджень таких учених, як: О. Бордюк [1], А. Козир [3], С. В. Кулікова [4], В. Марченко [5], Г. Падалка [8], О. Ростовський [10], О. Хижна [11], О. Щолокова та ін.

Актуалізація означеної проблематики на державному рівні підтверджується ключовими стратегічними документами Міністерства освіти і науки України. Зокрема, у «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» [6] та концептуальних засадах цифрової трансформації освіти і науки наголошується на імперативності модернізації освітнього середовища через наскрізну цифровізацію.

Проте, незважаючи на значний масив наукових розвідок та визначені державою орієнтири, детальний аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує наявність суттєвих суперечностей. Переважна більшість наявних досліджень розглядає цифрові технології здебільшого утилітарно — як дидактичний засіб оптимізації передачі знань або інструмент формування суто технічної цифрової грамотності. Натомість аспект використання новітнього інструментарію (зокрема хмарних сервісів, цифрових звукових робочих станцій, інтерактивних платформ) саме як цілеспрямованого, психолого-педагогічного каталізатора творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва залишається фрагментарно вивченим. Відсутність цілісної концепції застосування інноваційних технологій для розкриття креативного потенціалу особистості студента-музиканта зумовлює необхідність більш глибокого теоретичного осмислення, структурування та методичного обґрунтування цієї проблеми.

Мета дослідження —схарактеризувати практичний потенціал інноваційних технологій як засобу стимулювання творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки.

Феномен творчої самореалізації особистості має глибоке міждисциплінарне коріння і є предметом пильної уваги філософії, психології та педагогіки. Фундаментальне розуміння цього концепту закладено в працях представників гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс), які розглядали самореалізацію як найвищу потребу людини у максимальному розкритті власного потенціалу, здібностей та талантів.

У вітчизняному науковому дискурсі проблема творчої самореалізації педагога ґрунтовно досліджувалася через призму неперервної освіти та педагогічної майстерності. Зокрема, академік І. Зязюн наголошував, що самореалізація вчителя є процесом безперервного самовдосконалення, де творчість виступає не просто інструментом, а способом професійного буття. Психологічні механізми цього процесу деталізовані у працях В. Рибалки та Г. Костюка, які визначали самореалізацію як свідому, цілеспрямовану діяльність суб'єкта, спрямовану на об'єктивізацію своїх сутнісних сил у соціально значущому продукті.

Особливого змістовного наповнення поняття творчої самореалізації набуває в контексті музичної педагогіки. Як зазначає О. Олексюк, самореалізація майбутнього фахівця музичного мистецтва нерозривно пов'язана з його духовним потенціалом та здатністю до художньо-ментального освоєння світу, де музичний твір стає засобом самовираження. Дослідниця Г. Падалка розглядає цей процес крізь призму мистецької

активності, акцентуючи увагу на тому, що творча самореалізація вчителя музичного мистецтва відбувається у трикутнику «композитор — виконавець — слухач» і вимагає глибокого емоційного та інтелектуального занурення. Зі свого боку, А. Козир та В. Орлов підкреслюють, що професійна майстерність учителя музичного мистецтва є результатом його успішної творчої самореалізації, яка проявляється в індивідуальному стилі педагогічної діяльності та інноваційному підході до викладання.

Синтезуючи наведені наукові підходи, можемо констатувати, що творча самореалізація майбутнього вчителя музичного мистецтва – це складний, багатовимірний процес розкриття та актуалізації його внутрішнього художньо-педагогічного потенціалу. Вона проявляється у здатності генерувати оригінальні музично-педагогічні ідеї, створювати власні, неповторні інтерпретації мистецьких творів та знаходити нестандартні шляхи взаємодії з учнівським колективом.

Водночас, в умовах сучасного інформаційного суспільства, успішна самореалізація неможлива без створення ситуації успіху та наявності адекватного сучасного інструментарію. Інноваційні та цифрові технології в цьому контексті відіграють роль своєрідного «мосту»: вони знімають технічні бар'єри (наприклад, у процесах аранжування, звукозапису чи композиції) між творчим задумом автора та його кінцевим матеріальним втіленням, тим самим стимулюючи подальший пошук і професійне зростання.

Для ефективного стимулювання творчості доцільно виокремити такі групи інноваційних технологій: музично-комп'ютерні, мультимедійні, хмаро орієнтовані, технології віртуальної (VR) та доповненої (AR) реальності, а також колаборація тощо.

Оскільки фундаментальним ядром інноваційного інструментарію в сучасній мистецькій освіті виступають музично-комп'ютерні технології (МКТ), розглянемо їх детальніше.

З огляду науковості музично-комп'ютерних технологій, що являють собою високотехнологічний комплекс апаратно-програмних засобів, інтегруючи досягнення музичної акустики, інформатики та звукорежисури, спрямовані на створення, редагування, фіксацію та відтворення музичного контенту. У контексті фахової підготовки вчителя музичного мистецтва доцільно виокремити три ключові вектори МКТ:

– *цифрові звукові робочі станції* – це такі програмні середовища, як Steinberg Cubase, FL Studio, Ableton Live чи Apple Logic Pro, виступають повноцінними віртуальними студіями звукозапису. Їхній дидактичний потенціал полягає у можливості здійснювати багатоканальне зведення, аудіомонтаж та MIDI-секвенціювання (майбутній учитель музичного мистецтва може самостійно створювати високоякісні фонограми («мінус один») для шкільного хору чи солістів, адаптуючи тональність, темп та фактуру акомпанементу під конкретні вокальні можливості учнів тощо)

– *технології віртуального синтезу та семплювання* – технологія Virtual Studio Technology докорінно трансформує уявлення про тембральну

палітру сучасного музиканта. Завдяки використанню професійних VST-бібліотек (наприклад, Kontakt від Native Instruments), здобувач освіти отримує доступ до високоточних цифрових копій (семплів) будь-яких акустичних чи електронних інструментів (надає змогу «озвучити» партитуру звучанням повноцінного симфонічного оркестру, автентичних народних інструментів світу або сучасних синтезаторів);

– *академічні нотні редактори* – програми комп'ютерного нотодрукування (*Sibelius, Finale, Dorico, MuseScore*) оптимізують процеси фіксації та візуалізації музичного тексту, забезпечуючи перехід від ручної каліграфії до цифрового партитурного моделювання з можливістю миттєвого аудіального відтворення (у процесі підготовки до хорового диригування є можливість набрати партитуру твору, миттєво екстрагувати (виділити) окремі партії для кожного голосу, змінити гармонізацію або транспонувати твір у зручну теситуру за кілька кліків тощо);

Системна взаємодія із вищезазначеним інструментарієм викликає потужний синергетичний ефект, коли майбутній учитель музичного мистецтва отримує змогу одночасно виступати в полімодальних ролях: композитора, аранжувальника, виконавця та звукорежисера. МКТ фасилітують творчий процес, стираючи технічні бар'єри між інтрапсихічним художнім задумом та його об'єктивізацією (матеріалізацією) у вигляді готового, професійно звучащого музичного продукту, що безпосередньо формує ситуацію успіху, підвищує професійну самооцінку та мотивацію до подальшого креативного пошуку.

Узагальнюючи результати здійсненого теоретичного аналізу, можемо констатувати, що в умовах глобальної цифровізації освітнього простору проблема творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва набуває нового, технологічно зумовленого виміру. Впровадження інноваційних технологій (зокрема, комплексу музично-комп'ютерних, мультимедійних та хмарних засобів) у процес фахової підготовки постає не просто як данина сучасним інформаційним трендам, а як потужний психолого-педагогічний механізм і визначальна умова розкриття креативного потенціалу особистості.

Доведено, що сучасний цифровий інструментарій докорінно трансформує характер навчально-творчої діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, а використання цифрових звукових робочих станцій (DAW), віртуальних синтезаторів та інтерактивних нотних редакторів, – надає можливість здобувачам освіти функціонувати в полімодальних творчих ролях — від виконавця до композитора, аранжувальника та саунд-продюсера. Головний дидактичний ефект цих технологій полягає в їхній здатності нівелювати технічні перешкоди на шляху матеріалізації художнього задуму, що забезпечує неперервність творчого процесу, створює стійку «ситуацію успіху», підвищує професійну самооцінку та мотивацію майбутнього педагога до генерації оригінальних мистецьких та методичних ідей. Відтак, синергія глибокої академічної бази та інноваційних

технологій формує фахівця нового типу, здатного ефективно взаємодіяти з «цифровим поколінням» здобувачів освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок, незважаючи на доведену ефективність інноваційних технологій, означена проблема є багатогранною і відкриває широкі горизонти для подальших наукових пошуків вбачаємо дослідження організаційно-педагогічних умов та розробка програм підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої мистецької освіти, оскільки їхня готовність є критичним фактором успішного впровадження інновацій.

Використана література:

1. Бордюк О. М. Трансверсальний підхід у системі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. Випуск 31. С. 45–54.
2. Гузій Н. В. Людиновимірність методологічної бази педагогічного професіоналізму як запорука успішної розбудови особистісно зорієнтованої освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. № 2 (11). 2013. С. 53–60.*
3. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : монографія. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 380 с.
4. Кулікова С. В. Використання інтерактивних технологій в процесі розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Вип. 195. 2021. С. 81–86.*
5. Марченко В. В. Інтернаціоналізація музичної освіти в Україні. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2022. № 4. С. 102–106.*
6. Міністерство освіти і науки України. (2022). Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
7. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навчальний посібник. Київ : КНУКіМ, 2006. 188 с.
8. Падалка Г. М. Трансфесійна підготовка фахівців у системі вищої мистецької освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. Вип. 28. 2022. С. 3–7. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.01>
9. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюка. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
10. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
11. Хижна О. П., Китенко Ю., Олексієнко О. В. «Ethno-crossover» крізь призму сучасної української folk music: перші кроки в модерній аудіовізуальній реальності. *Наукові записки. 2021. № 151. С. 185–195.*
12. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: підручник. вид. 3-тє, допов. Київ : НАККіМ, 2016. 264 с.

References:

1. Bordiuk O. M. (2024) Transversalnyi pidkhid u systemi fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva zasobamy tsyfrovyykh tekhnolohii. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Serii 14. Teorii i metodyka mystetskoï osvity*. Kyiv : Vyd-vo UDU imeni Mykhaila Drahomanova. Vypusk 31. S. 45–54. [in Ukrainian]
2. Huzii N. V. (2013) Liudynovymirnist metodolohichnoi bazy pedahohichnoho profesionalizmu yak zaporuka uspishnoi rozbudovy osobystisno zoriientovanoi osvity. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii : Pedahohika. № 2 (11). S. 53–60.* [in Ukrainian]
3. Kozyr A. V. (2008) Profesiina maisternist uchyteliv muzyky: teoriia i praktyka formuvannia v systemi bahatorivnevoi osvity : monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. 380 s. [in Ukrainian]

4. Kulikova S. V. (2021) Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii v protsesi rozvytku profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva. Naukovi zapysky. Seria: Pedahohichni nauky. Vyp. 195. S. 81–86. [in Ukrainian]
5. Marchenko V. V. (2022) Internatsionalizatsiia muzychnoi osvity v Ukraini. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : nauk. zhurnal.. № 4. S. 102–106. [in Ukrainian]
6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2022). Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>[in Ukrainian]
7. Oleksiuk O. M. (2006) Muzychna pedahohika : navchalnyi posibnyk. Kyiv : KNUKiM. 188 s. [in Ukrainian]
8. Padalka H. M. (2022) Transfesiina pidhotovka fakhivtsiv u systemi vyshchoi mystetskoï osvity. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seria 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity. Vyp. 28. S. 3–7. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.01>[in Ukrainian]
9. Pedahohichna maisternist : pidruchnyk (2008) / I. A. Ziazun, L. V. Kramushchenko, I. F. Kryvonos ta in.; za red. I. A. Ziazuka. 3-tie vyd., dopov. i pererobl. Kyiv : SPD Bohdanova A.M. 376 s. [in Ukrainian]
10. Rostovskyi O. Ya. (2011) Teoriia i metodyka muzychnoi osvity : navch.-metod. posib. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan. 640 s. [in Ukrainian]
11. Khyzhna O. P., Kytenko Yu., Oleksienko O. V. (2021) «Ethno-crossover» kriz pryzmu suchasnoi ukraïnskoï folk music: pershi kroky v modernii audiovizualnii realnosti. Naukovi zapysky. № 151. S.185–195. [in Ukrainian]
12. Shulhina V. D. (2016) Ukraïnska muzychna pedahohika: pidruchnyk. vyd. 3-tie, dopov. Kyiv : NAKKKiM. 264 s. [in Ukrainian]

V. Slabko. Innovative technologies as a means of stimulating the creative self-realization of a future music teacher.

The article addresses the issue of forming the creative self-realization of future music teachers in the context of the digitalization of the educational space. It is emphasized that the modern paradigm of higher pedagogical education, driven by a competence-based approach, requires the preparation of a new type of specialist — one capable of continuous professional growth and effective interaction with students of the "digital generation" (Generations Z and Alpha). It is noted that the role of the modern music teacher is transforming: they emerge not merely as a transmitter of ready-made knowledge, but as a facilitator, moderator, and tutor of the creative process.

The practical potential of innovative technologies as an effective means of stimulating the creative self-realization of future music teachers is characterized. The theoretical and methodological foundation of the creative self-realization phenomenon is analyzed, drawing upon the works of humanistic psychology representatives (A. Maslow, C. Rogers) and leading national scholars in the field of pedagogical mastery and music pedagogy.

Particular attention is given to music computer technologies (MCT) as the fundamental core of modern innovative tools. The didactic potential of three key vectors of MCT is revealed in detail: digital audio workstations (DAW), virtual studio technologies (VST) for synthesis and sampling, and academic music notation software.

It is proved that systematic interaction with these tools allows students to simultaneously act in polymodal roles: performer, composer, arranger, and sound producer. It is noted that music computer technologies eliminate technical obstacles on the path to materializing an artistic concept, creating a stable "situation of success" and increasing motivation for creative search.

It is concluded that innovative technologies serve as a powerful psychological and pedagogical mechanism for unlocking the creative potential of an individual. The prospects for further scientific research are outlined, which consist of studying organizational and pedagogical conditions and developing advanced training programs for teachers of higher art educational institutions to ensure the successful implementation of innovations.

Keywords: *innovative technologies, creative self-realization, future music teacher, music computer technologies, digitalization of education.*